

مۇندەرىجە

3 مۇندەرىجە
13 كىرىش سۆز
12 ئۇيغۇر يېزىقىنىڭ ئېلىپبەسى
15 بىرىنچى دەرس: سوزۇق تاۋۇش ھەرپلىرى
17 ئىككىنچى دەرس: ئۇزۇك تاۋۇش ھەرپلىرى
26 ئۈچىنچى دەرس: فونېتىكا ھەققىدە قىسقىچە چۈشەنچە
26 ئۇيغۇر تىلىدىكى تاۋۇشلارنىڭ تۈرلەرگە بۆلۈنۈشى
26 تېكىست
27 يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
28 دائىم ئىشلىتىلىدىغان سۆز-ئىبارىلەر
28 كۆنۈكمە
29 تۆتىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشىق
30 تېكىست
30 يېڭى سۆز ئىبارىلەر
31 گرامماتىكا
31 1 - سۆز تۈركۈمى ھەققىدە
33 2 - جۈملە
33 3 - شەخس ئالماش
35 دائىم ئىشلىتىلىدىغان سۆز-ئىبارىلەر
35 كۆنۈكمە
37 بەشىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشىق
39 تېكىست
40 يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
41 گرامماتىكا
42 دائىم ئىشلىتىلىدىغان سۆز-ئىبارىلەر
43 كۆنۈكمە
46 ئالتىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشىق
47 تېكىست
48 يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
48 گرامماتىكا

- 48..... 1 - قوشۇمچىلارنىڭ ۋارىيانتى ۋە نۇرلەرگە ئايرىلىشى
- 49..... 2 - تىل ئالدى قوشۇلغۇچىلار ۋە تىل كەينى قوشۇلغۇچىلار
- 50..... 3 - سۆز تومۇى ۋە سۆز تومۇرىنىڭ تۈرلەرگە بۆلۈنىشى
- 50..... 4 - تىل ئالدى سۆز تومۇرى ۋە تىل كەينى سۆز تومۇرى
- 54..... دائىم ئىشلىتىلىدىغان سۆز-ئىبارىلەر
- 54..... كۆنۈكمە
- 56..... يەتتىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشىق
- 57..... تېكىست
- 57..... يېڭى سۆز-ئىبارىلەر
- 58..... گرامماتىكا
- 58..... 1 - جاراڭلىق ۋە جاراڭسىز ئۈزۈك تاۋۇشلۇق قوشۇمچىلار
- 59..... 2 - جاراڭسىز ۋە جاراڭلىق ئۈزۈك تاۋۇشلۇق سۆز تومۇرلىرى
- 59..... 3 - قوشۇمچىلارنىڭ سۆز تومۇرى بىلەن تۈرلىنىش پىرىنسىپى
- 59..... 4 - ئىسمىنىڭ كېلىش قوشۇمچىلىرى
- 60..... 5 - باش كېلىش
- 61..... 6 - ئورۇن - يەيت كېلىش
- 61..... دائىم ئىشلىتىلىدىغان سۆز-ئىبارىلەر
- 62..... كۆنۈكمە
- 64..... سەككىزىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشىق
- 66..... تېكىست
- 66..... يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
- 67..... فونېتىكا
- 67..... بەزى سوزۇق تاۋۇشلارنىڭ ئاجزلىشىشى
- 68..... گرامماتىكا
- 70..... دائىم ئىشلىتىلىدىغان سۆز-ئىبارىلەر
- 70..... كۆنۈكمە
- 72..... توققۇزىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشىق
- 73..... تېكىست
- 75..... يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
- 75..... فونېتىكا
- 75..... 1 - جاراڭسىز ئۈزۈك تاۋۇشلارنىڭ جاراڭسىزلىشىشى
- 76..... گرامماتىكا
- 76..... 1 - ئىسمىنىڭ تەۋەلىك قوشۇمچىلىرىنىڭ كۆپلۈك شەكلى

- 76- ئىسىمغا قوشۇلدىغان قوشۇمچىلارنىڭ رەت تەرتىپى.....
- 77- دائىم ئىشلىتىلدىغان سۆز-ئىبارلەر.....
- 77- كۆنۈكمە.....
- 80- ئونىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشىق.....
- 82- تېكىست.....
- 82- يېڭى سۆز - ئىبارلەر.....
- 83- گرامماتىكا.....
- 83- 1- ئۆتۈملۈك پېئىل ۋە ئۆتۈمسىز پېئىل.....
- 83- 2- پېئىلنىڭ مورفولوگىيىلىك ئۆزگىرىشى.....
- 83- 3- پېئىلنىڭ بىۋاستە ھازىرقى زامان پۈتمىگەن شەكلى.....
- 84- كۆنۈكمە.....
- 87- ئون بىرىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشىق.....
- 88- تېكىست.....
- 90- يېڭى سۆز - ئىبارلەر.....
- 90- گرامماتىكا.....
- 90- 1- چۈشۈم كېلىش.....
- 91- 2- جۈملە.....
- 91- ① ئىگە.....
- 92- ② خەۋەر.....
- 92- ③ تولدۇرغۇچى.....
- 93- ④ ئېنىقلىغۇچى.....
- 93- ⑤ ھالەت.....
- 94- 3- پېئىلنىڭ بولۇشلۇق - بولۇشىز كاتېگورىيىسى.....
- 94- 4- خەۋەر رايىدىكى پېئىللارنىڭ بولۇشىز ۋە سوراق شەكلى.....
- 95- دائىم ئىشلىتىلدىغان سۆز-ئىبارلەر.....
- 96- كۆنۈكمە.....
- 99- ئون ئىككىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشىق.....
- 100- تېكىست.....
- 101- يېڭى سۆز - ئىبارلەر.....
- 101- فونېتىكا.....
- 101- ئى، ئۇ، ئۇقاتارلىق سوزۇق تاۋۇشلارنىڭ چۈشۈپ قېلىشى.....
- 102- گرامماتىكا.....
- 102- پېئىلنىڭ ھازىرقى زامان شەكلى.....

102	كۆنۈكمە
104	ئون ئۈچىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشىق
105	تېكىست
106	يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
107	فونېتىكا
107	جاراڭلىق ئۈزۈك تاۋۇش غ، گ نىڭ جاراڭسىزلىشىشى
107	گرامماتىكا
107	1 - يۆلىنىش كېلىش
107	2 - ھازىرقى زاماننىڭ بولۇشىسىز ۋە سوئال شەكلى
108	دائىم ئىشلىتىلىدىغان سۆز - ئىبارىلەر
108	كۆنۈكمە
111	ئون تۆتىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشىق
112	تېكىست
113	يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
114	گرامماتىكا
115	1 - چىقىش كېلىش
115	2 - چەك كېلىش
115	3 - ئۆتكەن زامان
117	دائىم ئىشلىتىلىدىغان سۆز - ئىبارىلەر
117	كۆنۈكمە
120	ئون بەشىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشىق
121	تېكىست
123	يېڭى سۆز ئىبارىلەر
123	گرامماتىكا
123	1 - سائەت ئىپادىلەش ئۇسۇلى
124	2 - ئورۇن - بەلگە كېلىش
124	دائىم ئىشلىتىلىدىغان سۆز - ئىبارىلەر
125	كۆنۈكمە
127	ئون ئالتىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشىق
129	تېكىست
130	يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
130	گرامماتىكا
130	1 - ئىسىمنىڭ ئوخشاشما كېلىش شەكلى

- 131..... 2- سۈپەتنىڭ دەرىجە كاتېگورىيىسى
- 132..... 3- پېئىلنىڭ بۇيرۇق رايى
- 134..... دائىم ئىشلىتىلىدىغان سۆز-ئىبارلەر
- 134..... كۆنۈكمە
- 137..... ئون يەتتىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشق
- 138..... تېكىست
- 140..... يېڭى سۆز - ئىبارلەر
- 142..... گرامماتىكا
- 142..... 1- يىل، ئاي، كۈننى ئىپادىلەش ئۇسۇلى
- 142..... 2- «ھەپتە» نى ئىپادىلەش شەكلى
- 143..... 3- «كۈن» ۋە «ھەپتە» نىڭ سوراق شەكلى
- 143..... دائىم ئىشلىتىلىدىغان سۆز-ئىبارلەر
- 144..... كۆنۈكمە
- 145..... ئون سەككىزىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشق
- 148..... تېكىست
- 149..... يېڭى سۆز - ئىبارلەر
- 149..... گرامماتىكا
- 149..... 1- «-ش» لىق ئىسمىداش
- 150..... 2- «...ش كېرەك / لازىم» شەكلى
- 151..... 3- «...شى كېرەك / لازىم» شەكلى
- 151..... 4- «...ماسلىق كېرەك / لازىم» شەكلى
- 151..... 5- «...ماسلىقى كېرەك / لازىم» شەكلى
- 151..... دائىم ئىشلىتىدىغان سۆز-ئىبارلەر
- 151..... كۆنۈكمە
- 153..... ئون توققۇزىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشق
- 154..... تېكىست
- 155..... يېڭى سۆز - ئىبارلەر
- 156..... گرامماتىكا
- 156..... 1- پېئىلنىڭ ئىمكان تۈس كاتېگورىيىسىنىڭ بولۇشلۇق ۋە بولۇشمۇ شەكلى
- 157..... 2- بەلگىلەش ئالماش «ھەممە» نىڭ ئىشلىتىلىشى
- 157..... كۆنۈكمە
- 159..... يىگىرمىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشق
- 161..... تېكىست

161	يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
162	گرامماتىكا
162	سۈپەتداش
164	كۆنۈكمە
166	يىگىرمە بىرىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشق
167	تېكىست
168	يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
169	گرامماتىكا
169	1 - ئىزچىل ھازىرقى زامان خەۋەر رايى
169	2 - مەقسەت پېئىلى
170	كۆنۈكمە
172	يىگىرمە ئىككىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشق
173	تېكىست
174	يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
176	گرامماتىكا
176	1 - رەۋىشداش
177	2 - پېئىلنىڭ دەرىجە كاتېگورىيىسى
177	3 - پېئىلنىڭ ئەسلىي دەرىجىسى
177	4 - مەجھۇل دەرىجە
178	كۆنۈكمە
180	يىگىرمە ئۈچىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشق
182	تېكىست
184	يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
185	گرامماتىكا
185	1 - ياردەمچى پېئىللار
186	2 - پېئىلنىڭ ئۆتكەن زامان خەۋەر رايى
188	كۆنۈكمە
190	يىگىرمە تۆتىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشق
191	تېكىست
193	يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
194	گرامماتىكا
194	1 - « - غىلى » لىق رەۋىشداش
194	2 - پېئىلنىڭ مەجبۇرىي دەرىجە شەكلى

195	كۆنۈكمە
198	يىگىرمە بەشىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشق
199	تېكىست
202	يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
203	گرامماتىكا
203	1 - تەڭلەشتۈرمە كېلىش
203	2 - ئۆتكەن زامان خەۋەر رايى
203	كۆنۈكمە
205	يىگىرمە ئالتىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشق
207	تېكىست
207	يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
208	گرامماتىكا
208	- پېئىلنىڭ شەرت رايى
209	- ئۆز لۈك ئالماش
210	- جۈملە
210	1) ئاددى جۈملە
210	2) قوشما جۈملە
211	① تەڭداش قوشما جۈملە
211	② بېقىندىلىق قوشما جۈملە
212	③ ئارىلاش قوشما جۈملە
212	كۆنۈكمە
214	يىگىرمە يەتتىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشق
216	تېكىست
217	يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
219	گرامماتىكا
219	1 - پېئىلنىڭ ئۆملۈك دەرىجىسى
219	2 - پېئىلنىڭ ئۆتكەن زامان پۈتكەن خەۋەر رايى
219	3 - پېئىلنىڭ چەكلىمىسىز تۈس شەكلى
219	كۆنۈكمە
223	يىگىرمە سەككىزىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشق
224	تېكىست
225	يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
226	گرامماتىكا

- 226..... 1 - ۋاستىلىك باغلامچى پېئىل
- 227..... 2 - «غۇ» لۇق ئىسىمداش
- 228..... كۆنۈكمە
- 230..... يىگىرمە توققۇزىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشىق
- 231..... تېكىست
- 233..... يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
- 235..... گرامماتىكا
- 235..... 1 - ۋاستىلىك ئۆتكەن زامان خەۋەر رايى
- 236..... 2 - بۇيرۇق رايى قوشۇمچىسى «غىن، - قىن، - گىن، - كىن»
- 236..... 3 - «...نىڭ... ئىكەنلىكى» شەكلى
- 237..... كۆنۈكمە
- 239..... ئۆتتۈزىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشىق
- 240..... تېكىست
- 241..... يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
- 242..... گرامماتىكا
- 242..... 1 - «غانلىق، - بۇتقانلىق، - دىغانلىق» لىق ئىسىمداش
- 242..... 2 - «...نىڭ + غانلىق + تەۋەلىك قوشۇمچىسى» شەكلى
- 242..... 3 - «...نىڭ + بۇتقانلىق + تەۋەلىك شەخس قوشۇمچىسى» شەكلى
- 243..... 4 - «...نىڭ + دىغانلىق + تەۋەلىك شەخس قوشۇمچىسى» شەكلى
- 243..... 5 - شەرت مۇناسىۋىتىدىكى بېقىندىلىق قوشما جۈملە
- 244..... 6 - تەكىت مۇناسىۋىتىدىكى بېقىندىلىق قوشما جۈملە
- 244..... 7 - سەۋەب - نەتىجە مۇناسىۋىتىدىكى بېقىندىلىق قوشما جۈملە
- 245..... 8 - قارىمۇ قارشى مۇناسىۋەتتىكى بېقىندىلىق قوشما جۈملە
- 246..... كۆنۈكمە
- 248..... ئۆتتۈز بىرىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشىق
- 250..... تېكىست
- 251..... يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
- 252..... گرامماتىكا
- 252..... 1 - ئۆتكەن زامان شۇپەيت خەۋەر رايى
- 254..... 2 - «ئىسىمداش + چىقىش كېلىش» شەكلى
- 254..... 3 - «غانسېرى» لىق رەۋىشداش
- 255..... 4 - «ش» لىق ئىسىمداش + نى + غۇ + ئەسلىدىكى پېئىل «شەكلى»
- 225..... كۆنۈكمە

- 257..... ئوتتۇز ئىككىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشىق
- 258..... تېكىست
- 259..... يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
- 260..... گرامماتىكا
- 260..... 1- ۋاستىلىك ھازىرقى زامان خەۋەر رايى
- 261..... 2- ھازىرقى زامان پۈتمىگەن ھاللىق ۋاستىلىك خەۋەر رايى
- 263..... كۆنۈكمە
- 265..... ئوتتۇز ئۈچىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشىق
- 266..... تېكىست
- 269..... يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
- 269..... گرامماتىكا
- 269..... 1 - « - غاچقا » لىق رەۋىشداش
- 270..... 2- ۋاستىلىك پۈتكەن ئىزچىل خەۋەر رايى
- 271..... 3- « بىرلىك I شەخس بۇيرۇق رايى + دە (دېدى / دەۋاتىدۇ) شەكلى »
- 271..... كۆنۈكمە
- 273..... ئوتتۇز تۆتىنچى دەرس: جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشىق
- 273..... تېكىست
- 275..... يېڭى سۆز - ئىبارىلەر
- 276..... گرامماتىكا
- 276..... « غۇچە » لىك رەۋىشداش
- 277..... كۆنۈكمە
- 279..... ئىختىيارى ئوقۇشلۇق
- 281..... ياۋاكەپتەر
- 296..... قوش مەسچىت
- 306..... پېئىلنىڭ زامان شەكىللىرى
- 307..... سۆزلۈك
- 334..... ئۇيغۇر تىلىدىكى سۆز ياسىغۇچى قوشۇمچىلار

ÖNSÖZ

Bu kitap, Ankara Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü Öğretim Üyesi Yard. Doç. Dr. Erkin EMET ve Adilcan ERUYGUR tarafından «Uygur Tilidin Asas» (Temel Uygurca) adıyla Uygur Türkçesinin bütün temel özelliklerini içeren sınıf içinde uygulanmaya elverişli bir biçimde hazırlanmıştır.

Uygur Tilidin Asas adlı kitap konulara göre düzenlenen 32 üniteden oluşan ders kitabında her ünite 4 alt konuya ayrılmıştır. Üniteler düzeye ve düzlemlere uygun metin türleri ile bezenmiştir. Metinler, okuma, sözlü, karşılıklı konuşma ve yazılı anlatım beceri düzlemlerine yönelik etkinliklerle dengeli biçimde desteklenmiş ve her bir etkinlik için anlaşılması kolay, uygulaması kısa sürede kolaylık yaratacak yönerge ve başlıklar verilmiştir.

13

Bu kitapta pratikle teori birleştirilmiş, Uygur Türkçesindeki cümle tiplerinin hemen hemen hepsi gösterilmiştir. Üniteler dinleme, konuşma, okuma, yazma, çeviriyi kapsamaktadır. Ünitelerde verilen metinler o derste öğretilen gramerle yakından ilişkilidir. Konular yüzeysellikten derinliğe iner.

Bu kitapta Uygur Türkçesinin ses bilgisi, temel gramer bilgisi ve temel cümle çeşitlerinin hepsi verilmiştir. Kitabın sonunda metin, zaman ve sözlük tablosuna yer verilmiştir. Bu kitap yabancılara Uygur Türkçesini temel kavramlarıyla öğretmeyi amaçlayarak yazılmıştır.

Dr. Erkin Emet
Adilcan Eruygur
Nisan 2013